

FRANCISCO ESTEVE PASTOR: VINT I CINC ANYS SENSE EL MESTRE

Potser, quan escoltem pasdobles com *Brisas de Mariola*, *Tayo*, *La Plana de Muro*, *L'Alcoià* o *La Penya "El Frare"*, marxes mores com *Juanjo*, *Benàmer* o *Penya Cadell...* el regust intern de la melangia, la tendresa d'un vent festívol i entranyable i sobre tot l'emoció sincera i natural d'allò que és autèntic envaeixen sense escrúpols la nostra ànima. Si Aristòtil parlava del poder que les obres d'art podien desenvolupar sobre l'esperit d'aquell que les gaudia, sens dubte la música de Francisco Esteve Pastor seria un dels exemples d'allò que el filòsof grec anomenava catarsi. I és que la música per a la Festa dels Moros i Cristians ha estat nodrint l'esperit de milers d'éssers humans des que allà pel segle XIX alguns compositors es plantejaren dedicar part de la seua tasca a la creació de partitures destinades a la Festa. I malgrat la situació actual d'aquesta música, sotmesa en molts casos a modes passatgeres banals i esnobs, crec que és necessari reconèixer a aquells que han contribuït a fer-la gran, aquells que amb dignitat han sabut escriure partitures que saben equilibrar la funcionalitat de la música i el seu vessant artístic. Sens dubte una d'aquestes figures és el mestre de Muro Francisco Esteve Pastor.

Paco Esteve naixia un 22 d'abril de 1915 a Muro enmig una família d'ambient musical per excel·lència, no en va, son pare, el mestre Rafael Esteve Nicolau (1871-1942) passa per ser una de les figures rellevants de la creació musical valenciana de finals del segle XIX i principis del XX. Organista i mestre de capella a l'església arxiprestal de Santa Maria d'Oliva, són varis estudiosos els qui li atribueixen la creació de les primeres marxes mores. El menut Paco Esteve connectà ben prompte amb l'activitat musical primer amb el flautí, i després amb el saxo i la percussió, doncs calia ajudar son pare anomenat director de la Banda d'Oliva. Però sens dubte, seria el piano l'instrument que l'acompanyaria tota la seua vida. Als dotze anys ja tocava al casino *Regio* o al *Musical* d'Oliva, i fins i tot substituïria en més d'una ocasió son pare al front de l'orgue de Santa Maria. Actuava amb el piano amenitzant el cine mut a les sales d'aquest poble de la Safor: el *Lírico*, la sala *Olimpia* o el cine *Gascó*. En aquesta època començava ja a escriure música amb obres com ara la cançó *Emma*, el fox-trot *Ferdinand* o la marxa *Triunfador*. En 1930 la família Esteve es traslladava a València on Paco continua els estudis de piano amb el mestre Pérez Corredor, deixeble d'Enric Granados. A més amplia estudis d'harmonia amb el prestigiós compositor de Requena, Pedro Sosa (autor entre d'altres, del pasdoble *Lo cant del valencià*). Prompte entraria en contacte amb el món de les orquestres de ball, de fet l'esclat de la Guerra Civil l'agafà actuant amb l'Orquestra *Aguado* al Balneari *Las Arenas*. En acabar la Guerra, Paco Esteve funda la seua pròpia orquestra *Radio Club*, amb la qual es trasllada a Saragossa tot buscant noves vies d'evolució enmig la situació paupèrrima de la postguerra. Després viatjaria per diferents indrets espanyols amb l'orquestra *Los Transhumantes*. Al 1948 seria contractat com a pianista de l'Orquestra *Copacabana*, una de les més famoses de l'època i en la qual coneixeria a la que es convertiria en la

seua dona, *Lia Delby*. Amb ella començaria sis anys de viatges per Portugal, Gibraltar i diferents ciutats espanyoles. En tornar a València reben una oferta per viatjar a l'estranger amb l'orquestra *Los chicos de España*. Així desenvolupen una gira per Istanbul, Beirut, Teheran i Damasc, tot actuant davant personatges tan il·lustres com el Sha de Pèrsia i Fara Diba, o fins i tot del president Abdul Karim Qasim, assassinat poc després en 1963. Després realitzaren altres concerts per Tunis, Marsella, Finlàndia i Suècia. En 1975, ja a València foren contractats per actuar al cabaret *Los Molinos* on hi va romandre el mestre Esteve fins la seua jubilació en 1980. Així també actuà com a pianista en aquestos anys a diferents sales valencianes com ara el Restaurant *Viveros*, el *Casino Monte Picayo* o l'*Hotel Astoria*. Tota aquesta activitat li atorgà un gran prestigi com a pianista acompanyant, tot actuant en diferents concerts amb artistes com ara *Juanito Valderrama*, *Dolores Abril* i *Antonio Molina*.

El mestre Esteve tancava els ulls després d'una greu infermetat el dia 18 de gener de 1989. A punt d'acomplir-se vint-i-cinc anys de la seua desaparició voldria, si més no, deixar testimoni de la importància d'aquest músic ple d'una inspiració arrossegadora, que enlaira tendresa amb una factura plena d'ofici i versatilitat.

Tot i la seua activitat tan productiva al voltant de la música cal destacar que la seua producció per a la festa de Moros i Cristians fou més be tardana. L'any 1962, el mestre Esteve escrivia ***Hamet Pachá***, una obra que portava com a subtítol *Motivos Árabes*. En aquest any, el mestre comptava amb quaranta set anys. El seu primer pasdoble par a Banda compost íntegrament per ell (abans havia arranjat alguns pasdobles de son pare) fou ***La Peña "El Frare"***, una de les obres més emblemàtiques del gènere. Aquesta obra signada a València en 1971, fou composada per un Paco Esteve amb 56 anys, és a dir, amb una gran experiència. És per això que la música del mestre presenta sempre la factura d'un bon artesà, d'aquell que sap ben be el que porta entre mans. El mestre Esteve començava a principis dels setanta la creació d'un corpus de creació per a banda destinada a la Festa dels Moros i Cristians, que constitueix sens dubte un dels majors tresors culturals de la nostra música, de la nostra festa. De fet, són molts els premis que recull el mestre:

- 1973: Aconsegueix el Primer i el Segon Premi del Xè. Festival de Música Festera d'Alcoi, amb ***La Plana de Muro*** i ***Eduardo Borràs***, respectivament.
- 1974: Primer Premi del XIè. Festival de Música Festera d'Alcoi amb la Marxa Mora ***Benàmer***.
- 1975: Primer Premi al XIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi amb la Marxa Cristiana ***Ja baixa l'Àguila***.
- 1976: Primer Premi al XIIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi amb el pasdoble ***Brisas de Mariola***.
- 1977: Primer Premi al XIVè. Festival de Música Festera d'Alcoi amb la Marxa Mora ***Mudéjares***.

- 1979: Primer Premi al XVIè. Festival de Música Festera d'Alcoi amb el pasdoble **Homenaje**. Aquest pasdoble està basat en el que en el seu dia escrigués son pare, el mestre Rafael Esteve Nicolau, i dedicat al naixement del propi Paco Esteve, titulat *El último chico*.
- 1980: Segon Premi del I Concurs Nacional de Música Festera d'Ontinyent amb la Marxa Mora **Mozárabes**.
- 1982: Primer Premi al concurs de pasdobles organitzat per l'Ajuntament de Benifaió, amb el pasdoble **Ciudad de Benifayó**. Primer Premi al concurs de composició de la Comparsa Contrabandistes de Monfort del Cid, amb el pasdoble **Contrabando Monfortino**.
- 1983: Primer Premi al XXè. Festival de Música Festera d'Alcoi, amb el pasdoble **Tayo**.
- 1984: Segon Premi al XXIè. Festival de Música Festera d'Alcoi, amb la Marxa Mora **Josele "el de la Llana"**. Primer Premi al Concurs de Pasdobles de l'Ajuntament de Vinaròs, amb el pasdoble **Vinaròs**. Primer Premi al Concurs Nacional de Música Festera d'Ontinyent amb la Marxa Mora **Adrián Espí**. Primer Premi al Concurs de Música Festera organitzat per la Comparsa Las Huestes del Califa d'Elx amb la Marxa Mora **Califa i Capità**.
- 1986: Primer Premi del XXIIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi, amb el pasdoble **L'Alcoià**.

L'últim premi l'aconseguia dos anys abans de la seua desaparició, i comptava amb 71 anys. És clar que la vida i la seua tasca li havien atorgat una mestria que sols l'experiència (basada en un bon nivell de formació) pot atorgar. Però potser el premi que més complaïa el mestre era com agradava la seua música no sols als festers, sinó, sobre tot, als músics que la interpretaven. I és que un testimoni de la qualitat objectiva d'una obra pense que està a l'opinió d'aquells que la fan sonar. Quan parles de la música de Paco Esteve amb els músics de moltes bandes sempre s'escolten els mateixos comentaris: "...aixó si que és un pasdoble... eixa marxa mora em fa plorar...". I és que tots aquells que ens sentim amants de la Festa i de la seua música, mantenim a la nostra memòria auditiva les sensuals melodies de **Juanjo, Penya Cadell, Carol "l'orgull dels agüelos", Malena, BUMMA, Antonio Mompeán, ...** Melodies sortides de l'ànima d'un músic capaç de regalar una marxa mora com **Pobla del Duc**, a la Banda d'aquest poble, a canvi d'un basquet de raïm (tracte que es va fer, segons em conta un músic, al Passeig del Comtat de Cocentaina, mentre el mestre Esteve mirava la diana socarrada). La personalitat d'aquest home, la seua saviesa de vida i la seua experiència musical al darrere de milers de pianos, romanen paleses en tota la seua obra.

Quan el mestre venia al poble, a escoltar algun concert, a Festes o al dinar de Santa Cecília, els menuts de la banda acudíem sempre a veure que deïa, com parlava amb la gent major, qué comentava amb el altre gran mestre murer, Rafael Alcaraz Ramis. Era molt emocionant saber que el mestre venia a l'assaig. Jo crec que quan ho feia, la

Banda sonava diferent. El respecte que despertava amb tots nosaltres era molt gran. En 1988, poc abans de morir, el mestre Esteve em va donar l'oportunitat de dirigir la Banda de Muro per primera vegada. Teníem de tocar a un concert el seu pasdoble **José Gras** dedicat a un Capità de les Festes d'Ibi. Al mestre no li agrava gens dirigir, sempre deia que ho passava mal, i jo que he tocat amb ell, puc assegurar que així ocorria. Tot i que fera fred, quan es posava davant la banda es posava a suar i a tremolar. Ell sempre deia que una cosa era escriure i l'altra dirigir. Doncs be, convidat com estava per dirigir el pasdoble abans esmentat, em veu a la sala d'instruments de la banda i em diu: *"Escolta xiquet: m'han dit que has fet un curs de direcció i que t'agrada dirigir. No li dirigiries el pasdoble al Ti Paco?"*. Jo tenia disset anys, i l'admiració que sentia pel mestre barrejada amb la innocència i la imprudència de la joventut, em portaren a acceptar la proposició. Quin goig, quin honor i quina joia. Mai oblidaré aquell dia.

Sempre que escolte o dirigesc alguna obra de Paco Esteve em sento ben afortunat d'haver-lo conegut, d'haver-lo gaudit. La Festa de Moros i Cristians, deu sentir-se ben orgullosa de tenir entre els seus artistes a homes com el mestre Esteve. La seua obra fa gran la Festa, fa gran la nostra cultura. Tan de bo els músics i els festers actuals no obliden mai la seua obra: música ben feta, música nascuda des de l'art i des de l'ofici; música que en sap d'emoció, de sinceritat i de senzillesa: la grandesa de la humilitat.

José R. Pascual-Vilaplana
A Corunya, 18 de juny de 2013